

Karel Brož

Městské muzeum Františkovy Lázně

Bobr evropský (*Castor fiber*) na Chebsku

Bobr je naším největším hlodavcem. Dosahuje až 1,30 m délky a váhy až 30 kg. Typickým znakem je velký, plochý a šupinatý ocas. Typickým biotopem bobrů jsou stojaté a pomalu tekoucí vody s pobřežními porosty listnatých dřevin. Žijí v rodinách, které se

skládají z monogamního páru dospělých a mláďat, která domov opouštějí ve věku dvou let. V optimálním případě jsou v rodině v této době již novorozenci bobříci. Velikost obývaného území je závislá na potravní nabídce dřevin, jejichž kůrou a výhony se bobři živí a staví si z nich přibytky či jejich ochranu (tzv. „bobří hráze“). Od vody se vzdalují jen na minimální vzdálenost, cca 20m. Bobři evropsští si nejraději hloubí nory v březích začínající pod vodní hladinou a podzemní doupě pak musí být vyhloubeno i mimo dosah vysokého stavu vodní hladiny. Doupě, kterému říkáme také obytná kotlinka, je vystláno trávou, zbytky dřeva a opatřeno větracím otvorem.

Pobyt bobrů je nápadný okusem a kácením dřevin v podzimních a letních měsících. Jejich nejvyhledávanější dřevinou je topol,

osika, různé druhy vrb a výjimečně se pustí do kácení nebo loupání kůry jiných listnatých dřevin. Zpravidla nevyhledávají jehličnaté dřeviny, občas je mohou pokácet, ale nekonzumují je. V jarních měsících se bobři živí travinami a jinými bylinami. V této době je jejich pobyt těžko zjištělný.

Bobr evropský byl u nás vyhuben v průběhu 19. století, vzácný byl již od 17. století. K nadměrnému lovu bobrů přispěla jejich kvalitní kožešina a chutné maso, které církev dovozovala jíst jako maso rybí i v době půstu. Předmětem výnosného obchodu byl také tzv. „bobří stroj“, pachová říjňná žláza naplněná sekretem, který se využíval ve voňavkářství. Bobří sádlo, zuby či kosti byly v lidovém léčitelství považovány téměř za všelék. Navíc bobři poškozovali hráze rybníků. V 18. století byly zavedeny polo-divoké chovy v bobrovnách. Odtud se bobři opět dostávali do volné přírody a znovu začala jejich likvidace. Poslední

Bobří okusy u Plesenského potoka v dubnu 2006.
Foto Barbara Huttová

jedinec u nás byl údajně zastřelen na řece Nežárce v roce 1853 a na Lužnici odchyten v roce 1873. Od tohoto data nebyl žádný bobr v českých zemích spatřen. Podobně tomu bylo i v ostatních evropských zemích. Zdecimované populace přežívaly pouze na několika místech v Rusku, v jižním Norsku, na středním toku Labe a při ústí řeky Rhony.

V první polovině 20. století začaly pokusy s vysazením bobrů zpět do přírody, 1923 v Rusku a 1934 v severských zemích. Vysazení kanadského bobra v Rakousku a v Polsku bylo omylem, který ale příroda sama napravila – kříženci kanadských a evropských bobrů byli neplodní. V roce 1945 byl bobr evropský vysazen v Rakousku, 1956 ve Švýcarsku, 1966 na Dunaji a postupně na dalších místech. V Čechách proběhl jediný pokus o jeho vysazení v letech 1991 a 1992 v Litovelském Pomoraví. Celkem to bylo 14 jedinců. V této době se ale bobr již samovolně rozšiřoval po celé Evropě. U nás byly první okusy objeveny v roce 1986 na řece Jihlavě a v roce 1988 na Dyji a do roku 1992 na dalších 7 moravských lokalitách.

Na Chebsku byl bobr evropský poprvé zjištěn na Plesenském potoce v roce 1994 a obýval zde úsek toku v délce 3,5 km od Nebanic k Milhostovu. Na podzim roku 1995 odsud zmizel. Znovu se zde objevil na podzim roku 2002 a je zde doposud. Dalším místem, kde se bobr v roce 1995 prozradil okusem, byl soutok Ohře s Reslavou v přírodní rezervaci Rathsam. Stálý pobyt zde nebyl až do roku 2004, kdy se opět objevily známky bobří přítomnosti. Od roku 2005 byl na Rathsamu stálý pobyt pozorován až do zimy 2006/2007.

V roce 1998 se bobr objevil také na říčce Odravě v úseku od přehrady Jeseňice až po Šlapany, včetně dvou mlýnských náhonů a také v pravostranném přítoku Odravy, Mohelenském potoce, až ke státní hranici s Německem. Stopy pobytu bobra v této lokalitě v délce cca 6 km toků naznačují výskyt více rodin a lokalita je obsazena trvale. Na jaře 2006

byly zjištěny stopy bobra v NPR Soos v prostoru nazývaném Frankova louka, na potoku Sázek a v jámě po těžbě jílu Frankovka těsně za hranicí rezervace. Na podzim 2006 a v lednu 2007 zde byly početné stopy bobří dřevorubecké činnosti a je jisté, že se toto místo stalo čtvrtou lokalitou stálého výskytu bobra evropského na Chebsku.

Mimo Chebsko byl v Karlovarském kraji zjištěn přechodný pobyt bobra pouze v roce 2005 na Střele pod přehradou Žlutice (Brachtl, ústní sdělení). Bobr evropský prožívá populační explozi a v současné době se velmi rychle šíří po celé střední Evropě. Stopy jeho přechodného migračního pobytu můžeme najít snad kdekoliv. Pro trvalý pobyt bobří rodiny je ale vhodný pouze pomalý tok nebo menší tůň spojené s tokem. Vyžaduje mírně zakalenou vodu a pevné hlinité nebo jílovité břehy. Samozřejmě také dostatek měkkých dřevin, zejména osik, těsně u vody. V místech, kde jsou břehy nízké nebo bahnité si bobr může postavit hráz s hradem v hromadě větví a drnů. Na Chebsku se toto ale děje pouze velmi výjimečně. V sousedním Tachovském okrese ale není stavba hrází a bobřích hradů nikterak výjimečná. Také početnost bobra evropského je zde mnohem větší. Odhaduje se, že na Tachovsku a v Českém Lese žije až 130 jedinců. Rozhodně bobry nenajdeme v průzračných a rychle tekoucích vodách, ve velmi znečištěných tocích a na větších vodních plochách.

Literatura:

- Zajíček R., Vlašín M. (1992): *Návrat bobrů*. - Ekocentrum Brno.
- Baruš V. a kol. (1989): *Červená kniha ohrožených a vzácných druhů rostlin a živočichů ČSSR. Díl 2. Kruhoústí, ryby, obojživelníci plazi a savci*. - Státní zemědělské nakladatelství, Praha.